

**BRIEF IN SCHEMER
DE BUIKSPREKER
EEN HEERENHUIS TE KOOP
DRIE ÉÉNAKTERS DOOR
HERMAN HEIJERMANS**

NEDERL. BIBLIOTHEEK

HEIJERMANS ÉÉNAKTERS

**BRIEF IN SCHEMER
DE BUIKSPREKER
EEN HEERENHUIS TE KOOP**
DRIE ÉÉNAKTERS DOOR
HERMAN HEIJERMANS

1921

EEN HEERENHUIS TE KOOP

EEN HEERENHUIS TE KOOP

MONOLOG

*(Het Tooneel verbeeldt een venduhuis. De afslager in bene-
pen gekleede jas, met vadermoorders, en een clownskop.
Hij wendt zich tot de zaal en hamert de stilte in) . . .* Stilte !
Stilte ! Ik verzoek voor de derde maal stilte, daar anders
de veiling niet zal kunnen doorgaan ! Op heden, den
zestienden Augustus van den jare 1914, christelijke tijd-
rekening, presenteer ik als lasthebbende van mijn princi-
palen aan de meestbiedenden of hoogstmijnenden en zulks
ten overstaan van den notaris Pieter Adriaan Onrust,
à contant, het hecht en weldoortimmerd Heerenhuis
met voor- en achtertuinten, oprijlaan, koetshuizen, serre
en bijbehorende bezittingen, staande en gelegen aan
het Zorgvliet te 's-Gravenhage, kadaster sectie N°. 4873,
groot 567 aren, 72 centiaren, nog voor korten tijd be-
woond, thans te huur aangeslagen en gedurende vier
dagen ter bezichtiging gesteld. Stilte, stilte, dames en
heeren ! Na afslag van de gebouwen en erven zal de instal-
latie en het bijna geheel nieuw meubilair in bloc geveild
en daarna gebouwen, erven en meubilair bij opbod en
afslag gecombineerd in slag worden gelegd. Wie biedt ?
Wie biedt ? Ik maak er op opmerkzaam, dat het Heeren-
huis voor eenige jaren uit de beste grondstoffen werd
opgetrokken, voorzien is van electriche geleidingen door
alle kamers en daarenboven van een splinternieuw gas-
komfoor in de keuken. De toestellen voor centrale ver-

warming bevinden zich in de beste conditie. Gangen en plafonds zijn beschilderd en op elke verdieping, zoowel in het sousterrein als in de bovenste étages bevinden zich closets met de modernste inrichtingen, hoogstens een of tweemaal gebruikt. Voor dit laatste wordt garantie verstrekt. Dit hechte en weldoortimmerde Heerenhuis, destijds gebouwd voor rekening van den Amerikaanschen millionair Carnegie, dit huis met al de gemakken van den modernen tijd, bevat in het sousterrein uitnemend-ingerichte wijnkelders met koelinrichting. Ook den belegen voorraad wijn van alle naties, vanaf Fransche champagne tot Hongaarschen muskaatwijn en Duitschen moezelwijn, zoo goed als de Engelsche whisky en voortreffelijke Russische Wodky, zal ik straks onder den hamer brengen. Er is ruimte voor duizenden flesschen en voor een behoorlijk aantal vaten Löwenbräu, Pilsener Urquell enz. Boven deze wijnkelders, in de bel-étage, en daarmee verbonden door een lift, om den toevoer te bevorderen, bevindt zich aan de koele noordzijde de groote eetzaal, die tevens ingericht kan worden, voor het geval dat het gebouw thans een betere bestemming verkrijgt, voor vergaderzaal of balgelegenheid. Deze eetzaal is voorzien van een keur van buffetten en biedt plaats voor een paar honderd genoodigden. Naast deze eetzaal, aan de zuidzijde bevindt zich de keuken met haarden, koperen pannen, aanrechtbanken met marmeren blad en voorts alles wat tot het bedrijf behoort. Zoowel tegenover de eetzaal als tegenover de keuken, bevindt zich in den breeden corridor een closet. Gaande door het trappenhuis met zijn fraaie muurbeschilderingen, die ik straks zal opsommen, bereiken we de eerste verdieping, die als ontvangzaal is ingericht en eveneens door een lift met den wijnkelder verbonden is. In de gang naast het portret van den Czaar, dat onvoorwaardelijk tot den inboedel behoort, bevindt zich een closet. Voor dit closet is een parketvloer aangebracht met de woorden Sol justitiae,

illustra nos. d. w. z. de zon der gezelligheid beschijne ons. De tweede verdieping bevat een voorkamer, ingericht als slaapgelegenheid, een groote achterkamer, ingericht als slaapgelegenheid, een zijkamer, ingericht als slaapgelegenheid en nog een tweede zijkamer, ingericht als slaapgelegenheid. De derde verdieping bevat zes kleinere kamers, ingericht als slaapgelegenheid. De zolder, die zich over de geheele breedte van het gebouw uitstrekt, bevat behalve de gelegenheid tot het drogen der wasch ook nog een aantal bijvertrekken, die reeds als slaapgelegenheid gediend hebben of nog als zoodanig ingericht kunnen worden. Alleen ontbreekt op deze zolderverdieping het closet. Boven den zolder bevindt zich een torengedouw met het meest schilderachtig uitzicht op de geheele omgeving, waaronder de gebouwen der Rijks directe Belastingen, de Scheveningsche strafgevangenis enz. Dit hechte, weldoortimmerd Heerenhuis met den in bloei staanden voortuin, den achtertuin met kippenrennen en eendenvijvers, de stallen en erven, breng ik thans in veiling. Is er niemand die een bod doet? Denkt er wel aan: dit is een zeldzaam koopje, nog nooit voorgekomen, een solied, voor weinige jaren gebouwd huis, frisch in de verf, rustig gelegen aan meer dan één tramlijn, in de buurt van de badplaats Scheveningen, in het centrum van Den Haag, een huis bij uitstek geschikt voor sanatorium, modern hotel, pension, restaurant, warenhuis, internationaal abattoir, of anderszins. Wie is aan het bod? Kom nu, heeren! Ik geef u mijn woord, en ik wil het u zwart op wit geven, dat dit huis geenerlei gebreken heeft, dat de gecementeerde kelders zoo droog zijn als kurk, dat de muren door de centrale verwarming geheel zijn uitgewerkt en dat de eenige oorzaak waarom dit gebouw door de rechthebbenden in veiling gebracht wordt, hierin is te vinden, dat het voor zijn oorspronkelijke bedoeling te groot en te ongezellig is gebleken en dat de zaak met het oog op de duurte der tijden naar Amsterdam drie-

hoog in de Pijp, tegen tien gulden in de maand met ontbijt, wordt verplaatst. Kom nu, dames en heeren, ik sta hier niet voor m'n plezier! Wat drommel, een hecht, weldoortimmerd Heerenhuis van alle gemakken voorzien, met electricch licht, electriche schellen, huistelefoon, droogzolders voor de vuile wasch — de vuile wasch, de vuile wasch, dames en heeren — een Heerenhuis met closets in het sousterrein, de bel-étage, de eerste en tweede verdieping, een huis met een inboedel om te kussen, is toch een bod waard? Hier heb ik den catalogus van het meubilair en de kunstvoorwerpen, die in Amsterdam, drie-hoog in de Pijp, niet ondergebracht kunnen worden. Daar nemen we uit plaatsgebrek alleen een opgestopte vredesduif, een aantal geconserveerde vorstelijke beloften in blik, het gegarandeerde neutraliteitsverdrag van 't verwoeste België, en uit de kast van de historische souvenirs een ouwerwetsch geweer waarmee voor eeuwen Belgische francitiseurs in oorlogstijd werden gefusilleerd, en natuurlijk het portret van den Czaar. De rest van den inboedel komt hier op de vendutie. Na 'n halve eeuw zal iedereen om 'n souvenir vechten, om het eettafelservies door den koning van Italië ter glorie van den vrede geschonken, om de kostbare vazen van Turkije, om de perzische kleeden van Servië, de schoorsteengarnituren van Bulgarije, de vingerdoekjes, met initialen geborduurd, van Griekenland, den massief-zilveren inktkoker van Montenegro, het in zwijnsleer gebonden nieuwe testament van den Keizer van Duitschland, den gouden beker van den Keizer van Oostenrijk en den knoet in foudraal van den Keizer van Rusland. Hier heb ik een gebeeldhouwd stel meubelen van den koning van Engeland en een in zilver gedreven presenteerblad van de Fransche Republiek. Ik weet wel dat dit alles eerst straks bij opbod en afslag gecombineerd in slag zal worden gelegd, maar ik vestig er reeds nu uw aandacht op, om goed te doen uitkomen, dat ik geen ordinaar, eensteensch

Heerenhuis in veiling breng. Komaan, dames en heeren, ik weet dat de tijd slecht is, dat de beurzen gesloten zijn en het geld niet te grabbel ligt, maar deze verkooping opnieuw uit te stellen, moet op de buitenwereld een slechten indruk maken! Kom nou, kom nou! Ik geef u de verzekering dat er geen gezonder klimaat dan dat van de Scheveningsche boschjes is, en dat er nog nooit zo veel menschen met een glimlach naar de pui van welk huis ook hebben gekeken, als naar dit! Van de noord- tot de zuidpool, beste lieden, glimlachen ze. Is er één Heerenhuis, waarvan ooit zulk een glimlach uitging? Eén? Eén? . . . Er zijn huizen bij massas met herinneringen, het huis waarin mevrouw Van der Kouwen door den vrijer van haar dienstbode vermoord werd; het huis op den Amstel, dat zijn bloedsporen niet kwijt raakt, omdat een geloovig rabbijn het met het bloed uit zijn aren teekende, en vloekte; het huis waarin Rembrandt failliet werd verklaard; het huis waarin Vondel kousen verkocht; het huis „in duizend vreezen” uit den tijd der Spanjolen — er zijn huizen niet te tellen, maar, en daar leg ik mijn hand voor op het blok, géén huis, geen tweede huis in China of Buiksloot, dat zóó de voorbijgangers geheimzinnig doet glimlachen! Hetzij in 1954 of in 2014 of nog later: mijn Heerenhuis, hecht en weldoortimmerd, met torens en wandschilderingen, kippenrennen en closets, zal de komende geslachten op dezelfde wijze doen glimlachen. Doet een bod, menschen! Ik kan er toch geen geld op toegeven? Komaan, een Heerenhuis zonder hypotheek, maar altijd omringd door een glimlach! Wie biedt! Ik schreeuw mijn keel stuk en gij zwijgt! Een Heerenhuis, waarin de voornaamste diplomaten den wereldvrede bezongen en bedronken hebben, een koel huis, een comfortabel huis, een huis zonder gevaarlijke belendingen, een ideaal van een oud Hollandsch koopmanshuis, zonder bovenburen, zonder benedenburen, een huis met een oprijlaan en een massief ijzeren hek, een huis met spi-

onnen en tochtvrije ramen ! Wie zet 'r in ? De bewijzen van eigendom en de veilconditiën liggen ter inzage ! Allo, allo, is er zoo weinig animo ? (*tot iemand van het publiek*) Wat zegt u ? Ik versta u niet. Hoeveel ? Honderd gulden ? Maar dat is toch geen bod, meneer ! 'n Kom-pleet Heerenhuis, 'n paleis, dames en heeren ! 'n Hecht, sterken weldoortimmerd, huis dat millioenen gekost heeft. Dan kan ik het beter voor afbraak verkoopen ! Komaan, dames en heeren, ik heb de opdracht van de Hollandsche natie als mijn principaal om het aan de meestbiedenden of hoogstmijnenden . . . We kunnen het toch niet laten vervallen. Onderhands heb ik het aangeboden aan Rusland, Duitschland, Oostenrijk, Servië, Frankrijk, Italië, Engeland, Montenegro. Die komen wel weer in 1916 om hors d'oeuvre varié, tong met rijnwijnsaus en poularde de Bruxelles te eten, maar die hebben op het oogeblik geen trek in zóó'n buitengewonen tweede hands koop ! En *wij* kunnen het toch ook niet langer gebruiken, nu we 'n beter, goedkooper en minder omslachtige gelegenheid hebben gevonden ! Wie biedt op dit Heerenhuis met elke drie maanden 'n oorlog toe ? Ik heb het Carnegie gepresenteerd en aan de monsterkamer van het Panopticum, aan het Leger des Heils en aan Meerenberg. De menschen schijnen er bang voor te zijn, of 't 'r spookt of dat 't niet vrij is van ongedierte. Op m'n woord : het *is* vrij van alle gebreken ! . . . Wie biedt ! Onze hollandsche jongens zijn gemobiliseerd. De vesting Amsterdam is op voet van oorloggebracht. Villaas oprijksgrond worden gesloopt, bosschen gekapt. Er is haast geen huishouden of het mist een broodwinner. Elke dag kost ons millioenen. En eer de groote oorlog voorbij is, is half Holland geruïneerd. De Lommerd heeft geen geld meer, de middenstand stikt in de zorgen, de arbeiders doen voorbeeldig hun plicht, maar de vrouwen en kinderen lijden gebrek. Het is de meest uitgezochte tijd om ballast en luxe op te ruimen. Wie biedt op mijn Heerenhuis ? Geneer je

toch niet, burgers! Je kunt het desnoods op afbetaling krijgen! Maar laat er ons niet mee opgescheept zitten! Komaan! Willen we 't dan bij afslag probeeren? Gebouw met inventaris leg ik in voor een millioen. Laat hooren? Laat hooren! Te hoog? . . . Te hoog? . . . Het rustigste plekje van heel Europa te duur voor een millioen? En de wandschilderingen, de frescoos, die je 'r bij cadeau krijgt? . . . Daar heb je benee in het prachtige trappenhuis allegorische voorstellingen, met geen goud te betalen, van de verschrikkingen van den oorlog voor, lang voor het Heerenhuis werd gebouwd. De eerste schilderij in het trappenhuis verthoont in natura het aan een galg bungehend lijk van een Arabier in Tripolis bij de worsteling tusschen Italië en Turkije, in 't voorjaar van 1912, toen de fundamente van het huis nog niet waren gelegd — ik verzeker het plechtig. De tweede muurschildering, scheping van een Fransch kunstenaar, geeft het jammerbeeld weer van een in brand staande Turksche stad, omringd door Grieken, Bulgaren, Serviërs en Montenegrijnen. Dat was in 1913, toen mijn Heerenhuis juist werd behangen. Daarnaast hangt het beeld van een Bulgaarsche moeder, vluchtend voor het geweld van Servische, Grieksche, Montenegrijnsche en Roemeensche ruiters. Dat was in 1914, toen de tapijten, de buffetten en de serviezen door de oprijlaan werden aangereden. Er boven, dames en heeren, een fresco om het platgeschoten Leuven en de vernielde kerk van Reims zinnebeeldig voor te stellen. En tusschen deze kunstproducten in vergulde lijsten, die alleen een kapitaal vertegenwoordigen, bevindt zich een beeldschoone, gezond uit de kluiten gewassen vredesengel met roze lippen, een kleur van melk en bloed, goudblonde lokken en een paar vleugels, die zoo artistiek en natuurgetrouw zijn gepenseeld, dat men moeite heeft om niet te gelooven dat de vredesengel op haar plaats blijft. Al deze schilderwerken, om de kleinere niet te noemen, zijn spijkervast en behooren dus tot den onver-

vreemdbaren inventaris van het gebouw. Laat uw geluid hooren, koopers en koopsters, ik overdrijf niet : een hecht en weldoortimmerd Heerenhuis met centrale verwarming, electrisch licht, closets en een vredesengel ! De vredesengel is alleen het geld waard ! Allo, allo ! Negenmaal honderd duizend, achtmaal honderd duizend, achtmaal honderd duizend, zevenmaal honderd duizend — zeven maal, vier, drie, twee — niemand ? — niemand ? eenmaal andermaal . . . Een huis met zooveel gemakken ! . . . Eenmaal, andermaal . . . *(tot iemand van het publiek)* . . . Zei u wat ? Nee ? . . . Eenmaal, andermaal, ten derde male — dan houden we den verkoop op, en constateeren met leedwezen en verbazing, dat op den zestienden Augustus 1914, christelijke tijdrekening, geen enkel ernstig bod op het aanzienlijke pand, staande en gelegen aan het Zorgvliet te 's Gravenhage, kadaster sectie N°. 4873, werd gedaan en dat ik derhalve aan mijn principalen zal hebben te rapporteeren, dat niemand er van gediend is, en wij ermee in onze maag blijven zitten. *(klopt met den hamer, buigt en gaat heen)*.

Amsterdam, Augustus 1914.